

УДК 004.056.55

О.В.ХОМУТЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНО-СТРУКТУРНОЇ МОДЕЛІ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Проаналізовано організаційно-правові основи судово-експертної діяльності. Розроблено модель включення експертної інформації (і експертної діяльності) в механізм регіонального регулювання.

Проанализированы организационно-правовые основы судебно-экспертной деятельности. Разработана модель включения экспертной информации (и экспертной деятельности) в механизм регионального регулирования.

Analysis of organizational and legal basis of forensic activity. The model included expert information (and expert activity) in the mechanism of regional regulation.

Ключові слова: судово-експертні установи, судово-експертна діяльність, експертна служба, експертне забезпечення правосуддя.

Актуальність даної теми обумовлена тим, що є підстави вважати малодослідженими такі напрямки, як регіональні потреби в інформатизації, інструменти підвищення її якості, системи підтримки стратегічних та оперативно-господарських рішень. Особливої уваги заслуговують відносно нові сектори інформаційного простору в економіці України. До таких ми відносимо інформацію, що виробляється і використовується в конфліктних ситуаціях, слідчому процесі, при судовому розгляді справ господарського напрямку. Об'єм такої інформації швидко зростає, а її використання має прямий вплив на економічну діяльність господарчих суб'єктів.

Серед провідних вчених-економістів, праці яких присвячено дослідженню регіональних потреб в інформатизації, розробці інструментів підвищення її якості, необхідно виділити Б.Г. Литвака, Г.Г. Поченцова, В.М. Гришина [1-3]. Проте, об'єм інформації швидко зростає, а її використання має прямий вплив на економічну діяльність господарчих суб'єктів. Ці напрямки інформаційного забезпечення економічних процесів сучасності потребують подальшого поглибленого дослідження, що і є метою даної роботи.

Основним відомчим нормативно-правовим актом, яким керуються у своїй діяльності судово-експертні установи Міністерства юстиції України є Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень.

Наступну групу суб'єктів судово-експертної діяльності предста-

влено державними спеціалізованими судово-медичними й судово-психіатричними установами Міністерства охорони здоров'я України.

Мережу установ судово-медичної експертизи складають Головне бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я України, Республіканське бюро судово-медичної експертизи Міністерства охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я обласних державних адміністрацій. До складу Республіканського та обласних бюро судово-медичної експертизи входять також міські (міст обласного підпорядкування) і районні (міжрайонні) відділення. Бюро судово-медичної експертизи проводять узагальнення судово-експертної практики, атестацію судово-медичних експертів і здійснюють такі основні види судово-медичної експертизи: експертизу трупів, експертизу потерпілих та обвинувачених, експертизу речових доказів (методами судово-медичної криміналістики, гістології, імунології, токсикології, цитології) [4].

Науково-методичне керівництво системою здійснює Головне бюро судово-медичної експертизи, начальник якого обіймає також посаду Головного судово-медичного експерта Міністерства охорони здоров'я України.

Систему судово-психіатричних установ становлять Український науково-дослідний інститут соціальної і судової психіатрії та психології (в якому є відділ судово-психіатричних експертиз), центри судово-психіатричних експертиз (у Києві та Донецьку), відділення амбулаторних і стаціонарних судово-психіатричних експертиз, які є структурними підрозділами психоневрологічних (психіатричних) лікарень або диспансерів. Судово-психіатричні заклади, у свою чергу, підрозділяються на заклади із звичайним, посиленням і суворим наглядом. Єдиний науково-методичний центр у мережі судово-психіатричних установ відсутній. Обов'язки Головного судово-психіатричного експерта Міністерства охорони здоров'я України «за сумісництвом» покладено на керівника Київського міського центру судово-психіатричних експертиз. Експертизу в експертній установі (підрозділі) виконує лікар – судово-психіатричний експерт одноособово або у складі амбулаторних чи стаціонарних судово-психіатричних експертних комісій. Склад комісій затверджується наказом керівника експертної установи. Основними відомчими нормативно-правовими актами щодо проведення судово-психіатричних експертиз є Порядок проведення судово-психіатричної експертизи та Порядок проведення стаціонарної судово-психіатричної експертизи в психіатричних закладах осіб, які утримуються під вартою, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я

України від 8 жовтня 2001 р. №397.

До наступної групи суб'єктів судово-експертної діяльності входить структура експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, яка включає такі підрозділи, як: Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС, науково-дослідні експертно-криміналістичні центри при головних управліннях МВС в Криму, м.Києві та Київській області, управліннях МВС в областях, м.Севастополі і на транспорті.

Названі підрозділи є багатопрофільними експертними установами, які проводять експертні дослідження у кримінальних справах за такими основними видами судових експертиз: криміналістичні; матеріалів, речовин та виробів з них; судово-біологічні (у тому числі молекулярно-генетичні); інженерно-технічні (пожежно-технічні, вибухово-технічні, автотехнічні); судово-економічні; товарознавчі тощо [5].

Функцію науково-методичного центру здійснює Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр, безпосередньо підпорядкований Міністру внутрішніх справ України.

Основними видами судових експертиз, які проводяться в експертних службах Міністерства оборони України, є судово-медичні, криміналістичні та судово-автотехнічні.

Відомчими нормативно-правовими актами, що регулюють судово-експертну діяльність служби, є Інструкція з організації судової експертизи у Збройних Силах України від 1 лютого 2002 р., Положення про Центр судових експертиз Міністерства оборони України та Положення про судово-медичні лабораторії Оперативного командування Збройних Сил України.

Ще одна група суб'єктів судово-експертної діяльності: експертні підрозділи Служби безпеки України, до яких належать: Експертно-криміналістична служба Центрального Управління Служби безпеки України та експертно-криміналістичні групи в регіональних органах Служби безпеки України.

Основні види судових експертиз, які проводять ці експертні підрозділи, – криміналістичні, експертиза спеціальних технічних засобів негласного одержання інформації, судово-біологічні, вибухово-технічні, експертизи з питань збереження державної таємниці. Відомчі нормативно-правові акти, що регулюють діяльність експертних служб Служби безпеки України, не опубліковані.

Судово-експертна діяльність здійснюється також недержавними суб'єктами – судовими експертами, які не є працівниками зазначених державних спеціалізованих установ. Вони можуть залучатися до проведення судових експертиз за умови наявності відповідної вищої освіти

ти, освітньо-кваліфікаційного рівня не нижче спеціаліста, проходження відповідної підготовки в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України, атестовані та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності в порядку, передбаченому законодавством України.

Судово-експертною діяльністю можуть займатися й інші фахівці з відповідних галузей знань. Вони залучаються до проведення, як правило, комплексних судових експертиз у разі потреби в спеціалістах певних галузей знань, які відсутні в державних спеціалізованих установах [6].

Судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз, здійснюється виключно державними спеціалізованими установами.

В цілому організаційна структура судово-експертної системи наведена на рис.1.

Судові експерти, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, відповідно до Закону України «Про судову експертизу» мають право на оплату за проведену експертизу. Платником вартості проведеної експертизи суди, як правило, призначають сторону, яка клопотала про її проведення та має певну зацікавленість у її результатах. Таким чином, складається ситуація, коли судовий експерт є матеріально залежним від особи, заінтересованої в результатах експертизи.

В науково-дослідних установах судових експертиз Міністерства юстиції України вказані чинники, які можуть негативно вплинути на якість експертиз, відсутні, тому, на наш погляд, структура судово-експертних установ Міністерства юстиції України найбільш відповідає принципу незалежності судово-експертної діяльності.

Таким чином, вважаємо за доцільне поновлення дискусії щодо переліку суб'єктів експертної діяльності з метою вдосконалення Закону України «Про судову експертизу».

Розглядаючи загальну структуру системи судово-експертної діяльності на регіональному рівні, треба мати на увазі, що регіон це цілісна система, економічні процеси в якій досить тісно взаємопов'язані (діловими відношеннями, кадровим ринком, платіжними і податковими потоками). І всякий важливий блок економічної інформації, як би він не був відомче ізольований, є частиною єдиної регіональної інформаційної системи. Не є виключенням і судово-економічна інформація, доступ до якої мають прями учасники судового процесу, адвокати, експерти, консультанти, судді. Регіональний механізм управління (а також, регулювання) через знання, практику, поведінку агентів економічних, правових і ринкових відносин формується на принципах клас-

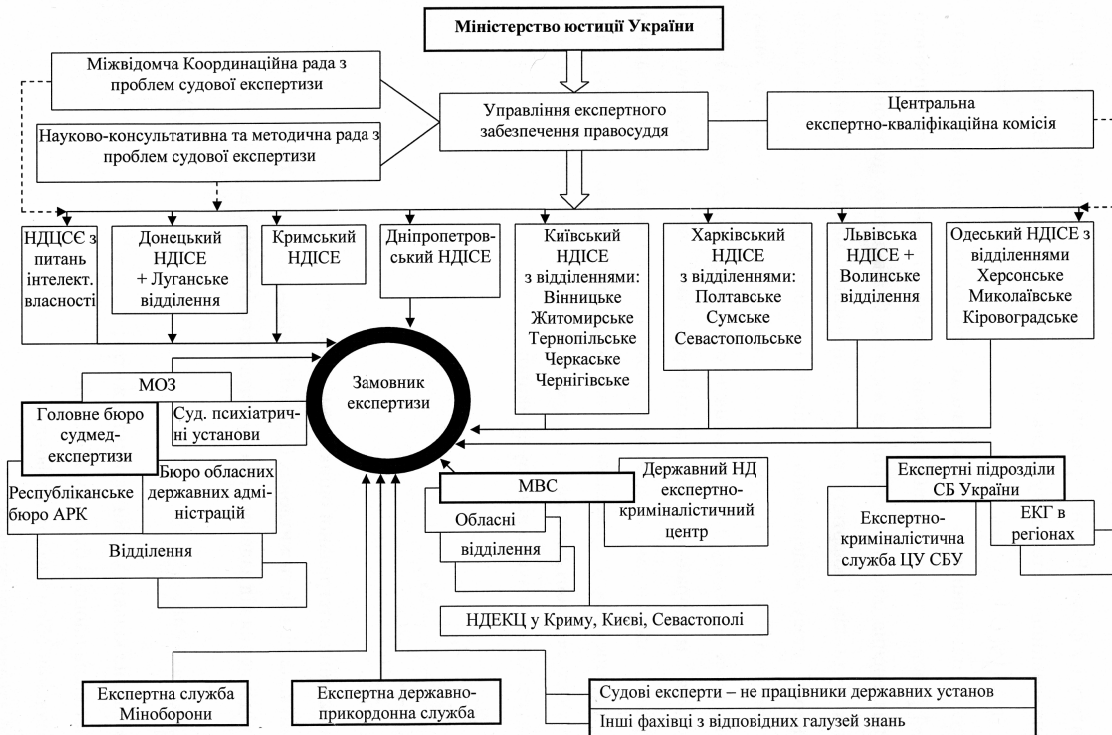

Рис.1 – Організаційна структура судово-експертної системи України

терної ідеології. Тим більш, що в регіоні діють різні, близькі до експертизи, форми інформаційної підтримки «законних» економічних відносин. З цією метою автором розроблена модель включення експертної інформації (і експертної діяльності) в механізм регіонального регулювання (рис.2).

Цей механізм включає, окрім експертної інформації, також аудит, консалтинг, контрольні-ревізійні заходи. На моделі показано, що спірні питання пронизують всі блоки регіональної структури – від виробництва – до комунальних послуг, культури, банківської системи і інші.

Сама регіональна система насичена складними процесами взаємодії різних учасників, в яких повною мірою присутні економічні відносини і операції. Загальний результат економічної діяльності регіону перебуває в постійній залежності від якості інформації і методів управління.

Завдання якісного управління регіоном не вирішується одноразово – це ціла система спланованих заходів і дій різного характеру.

Тому запропонована модель орієнтує керівництво регіону не на «епізодичне виправлення помилок або протидію злочинності», а на поступове формування нової культури ведення бізнесу і впровадження нової якісної економіки – відлагодженої і соціально-відповідальної.

Функцію судово-економічної експертизи в комплексі з іншими видами експертної діяльності в Україні виконує розгалужена по всій території система суб'єктів, що таку експертизу проводять. Здебільшого, це державні установи МВД, Міністерства юстиції, Міноборони. Але поступово розвивається і фахова недержавна частина організаційної експертної структури. Цей сектор експертних послуг доцільно розвивати якраз для підтримки рішень з економічних питань. А оскільки незалежні експерти працюють на платній основі, то виникає нагальна необхідність в економічно обґрунтованих тарифах на проведення цих робіт залежно від їх категорії складності та затрат часу. Друга лінія, що впливає на розвиток експертної та аудиторської діяльності стосується рівня фахових знань експертів і їх досвіду і відповідальності [7].

Таким чином в державних структурах, в тому числі на регіональному рівні, має бути підсилена увага до перевірок недержавних експертних організацій, контролю і нагляду за їх роботою. Звідси висновок, що експертні послуги з цих питань економіки не є сферою чистих ринкових відносин. Не доцільно їх орієнтувати і на принципи безприбуткової громадської роботи.

Окрім за все, специфіка експертної діяльності за участю відомчих та незалежних експертів, формує нові можливості розвитку функцій

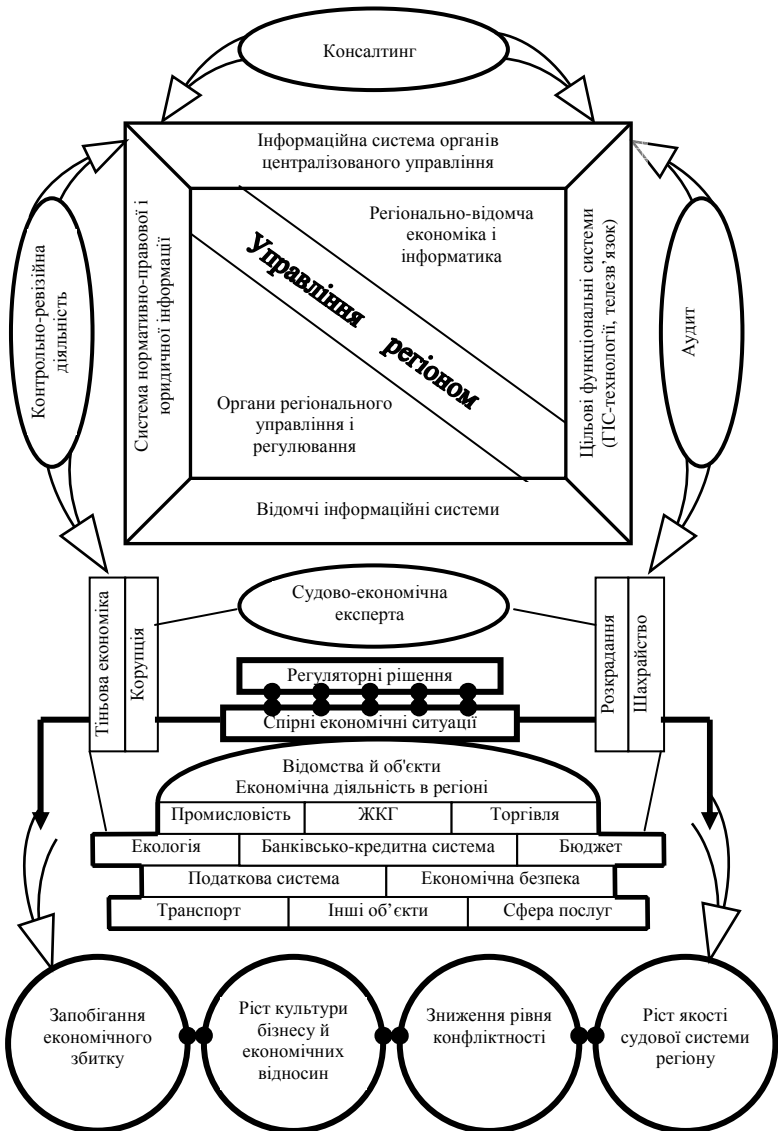

Рис.2 – Включення експертної діяльності в механізм регіонального управління та її вплив на формування нової (якісної) економіки

державної політики для забезпечення в нових умовах якісного ведення економічних процесів і вирішення економічних конфліктів чи неузгоджень в рамках права, інституційних норм і балансу інтересів всіх учасників соціально-економічної системи.

1. Литвак Б.Г. Разработка управленческого решения / Б.Г. Литвак. – М.: Дело, 2004г. – 392 с.
2. Поченцов Г.Г. Информационные войны / Г.Г. Поченцов. – М.: Рер-бук. К. Вахлер, 2000. – 576 с.
3. Гришин В.Н. Информационные технологии в профессиональной деятельности / В.Н. Гришин, Е.Е. Панфилов. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2005. – 416 с.
4. Глівенко С.В. Інформаційні системи в менеджменті / С.В. Глівенко, О.О. Павленко, Є.В. Лапін. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 407 с.
5. Костров А.В. Основы информационного менеджмента / А.В. Костров. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 336 с.
6. Український вибір економіки знань / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К.: Основа, 2006. – 592 с.
7. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. – М.: ГУВШЭ, 2000. – 608 с.

Отримано 20.02.2012

УДК 640.41 : 796.5 (477)

О.М.РАДІОНОВА, К.К.ВОЙТЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

ЗАСОБИ РОЗМІЩЕННЯ В ПРИЙМАЮЧИХ МІСТАХ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ГОТОВНОСТІ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЄВРО-2012

Аналізується кількісний і якісний стан готельного господарства приймаючих міст України. Наведено характеристику інфраструктури готельного бізнесу, розглянуто альтернативні засоби розміщення.

Анализируется количественное и качественное состояние гостиничного хозяйства принимающих городов Украины. Приведена характеристика инфраструктуры гостиничного бизнеса, рассматриваются альтернативные средства размещения.

The article deals with the quantitative and qualitative state of hospitality of host cities in Ukraine. The characteristic of infrastructure of the hotel business and alternative means of accommodation are considered in the article.

Ключові слова: готельне господарство, інфраструктура, номерний фонд, хостели, кемпінг, гуртожиток.

Підготовка до ЄВРО-2012, хід виконання будівництва необхідних споруд, якісне поновлення й розширення спортивної, транспортної та готельної інфраструктури є завданнями державної ваги і перебувають під контролем міжнародної спортивної спільноти. У зв'язку з цим у приймаючих містах України реалізуються тенденції приведення спортивної, транспортної та готельної інфраструктури відповідно до